

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

SKENIRAO
DRAGAN

ПУСТИНЯК
ЦЕТИНСКИ

Списак у Црной Гори на Цетиню
1833 године.

ЦЕТИНЪ

Печатано у Штампари Црногорској.

1834.

ФАКСИМНА НАСЛОВНЕ СТРАНЕ ПРВОГ ИЗДАЊА
«ПУСТИЊАКА ЦЕТИНСКОГ»

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

Петар II Петровић Његош

ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

[СРБИН СРПСКОМ РОДУ СВОМЕ]

*Србин српском роду своме
ово дјелце посвећује.
Његово је ситно це'јеће
по ливади правој Српства
и узрасло и побрато
и у в'јенац роду дато.*

Владика црногорски
Петар Петровић

Црногорац к свемогућему Богу

Ода на дан рођења сверуског императора Николаја I

[Одјекуј ми гласе, свиро]

*Ода на дан рођења насљедника руског престола цесаревича великог
књаза Александра Николајевића*

Књазу Александру Николајевићу Галицину

Степану Дмитријевићу Нечајеву

[Нево, р'јeko, огледало људства]

[Дуну вјетар јаки пут Русије]

Заробљен Црногорац од виле

Ода султану турскоме

ЦРНОГОРАЦ К СВЕМОГУЋЕМУ БОГУ

О ти бићем бесконачни
без почетка и без краја!
Почетак си сам основа
и крај свега у тебе је.
Ти, дубино неизмјерна,
ти, висото недолећна,
ти си сјајност своју скрио
млогостручним покривалом
величанства и пространства,
те се не даш да те види
око душе најумније,
нит' ум себе вообрази,
но тек почне о теб' мислит,
занесе се у бескрајност
све с вишега к вишем одећ,
летећ желно да те види
или сјенку барем твоју.
Ал' залуду њему мука,
по простору тумарање,
када си га ти створио
кратковидно и слијепо,
да у тебе не погледа,
но се натраг мора вратит
у ћескотном своме храму
занешено, утруђено.
величином зачуђено.
Погледам ли течност стварих,
погледам ли свјетлост сунца,
погледам ли сјајност, хитрост
милионах горњег свода, -

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

све то мене удивљава,
тебе каже свемогућа,
и душа ме твоја мала
више свега узвишава,
тебе што си више свијех
и те р'јечу сву ствар крећеш, -
бог си ума, душе моје.
Колико је даљност твоја
од краткога ума људског,
свеколике умне главе
што су досад на св'јет биле
и посада те се роде
да у једно перо слију
силу мислих највишијех,
не би знале черте повућ
нити р'јечи уписати
о твојему величаству.
Ах, ти ствари превисока,
јер си мене таквог дала
кратковидна и малена?
И чему сам ја подобан?
Ја се надам нешто твоје
да у душу моју сјаје;
неизвјестан, ал' се гордим
што са тобом својство имам.
Но и било штогођ мало,
то се може уподобит,
спрам сјајности твоје веље,
премалојзи искри огња
која пође тамо лећет
од огњеног океана,
док се опет к њему врати.
Ти с' океан бесконачни,
а ја плавац без весалах.
Мисли су ми бура јака;
са мном чине валовање,
нагоне ме напр'јед пливат,
желе штогођ видијети.
Но како ћу водом одит
кад у руке весла нејмам,

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

већ сам дужан стојат тужан
у смртноме чамцу малом
на средину окејана
док с' преврати чамац исти
и окејан мене прождре?
Ја се земље цар називам,
ја се гордим и поносим
јер врх свега земног владам;
ја с природом често ратим,
побјеђавам треск громовах,
побјеђавам зук вјетровах
и сињега љутост мора.
Ја умнима летим крилма
око сунца и планетах,
знадем њину величину,
знадем њина круг течења,
њину свјетлост и бистроту;
ја над љутим лафом, тигром
и над свијем животнима
мора, земље и воздуха
владам умом и царујем, -
све с' то мене покорава,
све ми с' клања и служи ме.
Куд год се ја обратим,
величаство свуд ти видим;
погледам ли кита, слона,
погледам ли мравца, муху,
погледам ли равна поља,
разним цв'јећем накићена,
погледам ли горде горе
у зеленост обучене
или цв'јетак једва видни, -
свуд те видим свемогућа.
Најмањи те цв'јетак слави
ка највишег свјетлост сунца.
Но, ах, творче, што сам смртни
ја у сравност твоје силе,
твог могућства, величаства?
Могу ли се жив показат,
спрама твоје величине?

Ти, који си премудрошћу
у пространству воздушноме
созда св'јетах милионе
и све једног с другим свеза
твојим ланцем невидимим
и свакоме живот дао,
те уредно свој ток чине,
један другом свјетлост дају, -
ко се равнит с тобом може?
Ја ли смртни да се равним
спрама творца бесмртнога?
Ја ли тебе да с' подобим,
теб', који си сама вјечност,
спрам које се једва могу
ја показат да сам био
и на св'јет се појављао?
Ти, божество превисоко,
које живиш у простору,
над простором, под простором,
у свијетлим планетама,
у зракама сјајна сунца
и у сваку малу стварцу
нам видиму, невидиму,
ти свачему живот дајеш
невидимом твојом силом.
Но ко ће те описати,
ко ли умом обузети?
Ум си кратак дало чојку,
не може те ни назрети,
акамоли видијети,
већ ум лети чојка слијеп
по простору бескрајноме
тражећ св'јетло по тавнини
како сова у мрак ноћни.
Ал' ја више силе немам
да изближе тебе видим,
већ из стварих видимијех
своритеља њина славит
и с чудењем великијем
душом, срцем тебе викат:

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

"Ти си цар мој и свег другог,
којега је рука вргла
темељ свему видимоме
и у кога руку стоји
конац исте величине!
Тебе слава бесконачна,
тебе части прековјечне,
тебе фала, ка свемоћну,
нека буде и бити ће
док је св'јета и народа!"

ОДА

НА ДАН РОЂЕЊА СВЕРУСИЈСКОГ ИМПЕРАТОРА НИКОЛАЈА ПРВОГ

Славенство, штоно јеси
од постања славно, дично,
дај с олтара срце, душе
жертве чисте и искрене;
нек ти управ дим срдечја
иде к небу и к престолу
небодршца, всјех владике'
Данас ти је дан рођења
Николаја, твога Марса,
твог Олимпа цара права.
Дан рођења пој његова,
скачи увис, торжествуји,
пој у колу пјесне дичне
од весеља и радости!
Рус ти нека буде храбри
славе, кола твога вођа;
Рус са тобом уједначке
нека у храм бесмртија
води ђела св'јету знатна
праунука Петровога.
Москво, Нево, Волго, Дону,
нек се ваше бистре воде
сад највише ускипљују,
нек сад расту, бистре скачу;
највиши ви буди празник
св'јетли двадест пети јун'ја,
дан рођења вашег цара,

вашег цара у свем славна;
брже тец'те с славе зуком
на све стране и крајеве,
у простране окејане.
Разглашујте ђела славна!
Нек се ц'јели свијет пуни,
нек се чуди, удивљава
прапотомку Романову;
нек народи свуда чују
каква Славјан цара има -
правосудна, милостива,
ђелом умна и велика,
на ратноме пољу храбра,
на престолу вељедушна.
Ти, Олимпа Славјан Зевсу,
њиним гласом пуштај гrome
сврх планинах највишијех
куд сарматско племе живи!
Ма их стално жежи, пали,
да ти грома глас свак чује
од Балтијског до Црнога,
од Германске до Китаја;
туда живи и почива
дух Славенства најхрабријег.
Громи твоји нек им кажу
да с' од давног сна разбуде
(који јоште њим спавају)
и с Русима уједначке.
да светкују дан рођења
громовршца, њине славе,
њиног оца, бранитеља,
уздижника њих имена!
Нека не спе, св'јема кажи:
Николаи њина права
диже, брани, заштиштава
с мачем голим у рукама.
Ти што горди и ледени
држиш Кавказ на плећима,
за ос му се тврду свати,
тер га стреси и разруши

нек Вулкану жедном падне
у чељусти и жвалице;
житеље му дивље страви
са именом Славјан-цара,
к ногама му нека падну,
за свог цара њег' познају.
Нек му с' више не одмећу
ни у тврде бјеже скале,
јер од грома његовога
сакрити се нигђе неће!
Већ су њиме покорени
и славенском крвљу скупом
њином јесте све купјено.
Нек се оне руке боје
којано је силно стрла
царство Перса и Османа;
која помоћ многим дава,
неке миче, неке пење,
неке држи на престоле;
које помоћ многи траже,
под заштиту ње притјечу,
у коју је држак кола
од счасија и несреће
од три св'јета половине:
које оће, на врх меће,
које оће, с њега смеће.
То све ради цар Славјанах,
но, противни, њему к ногам'1
Више сваког ти се радуј,
о велико племе руско,
које римским крачеш краком
под управом Николаја!
Млади те је Феб осија;
дух ти Петра и Фридриха
на високом трону сједи;
он са тобом мудро влада,
он те сада обукује
у аљине нове славе.
Под његовом мудром владом
ти с' узрасло и узрашћеш

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

више сваког земног рода;
слава Гала и Британца
пред твојом се мрачна види.
Сад превјеса ц'јелог св'јета
твоме цару тежи јако:
ти његову дњу рођења
са свакијем Славјанином
плети в'јенце бесмртија,
ти окићај двије главе -
Николаја, Александре.
А ми што смо браћа твоја
у плане црногорске,
те љубисмо глас слободе,
у наша ће проста срца
бит паметник подигнути
заштитнику наших правах -
Николају великоме,
и завазда у њих стојат
чист и пламтећ искреношћу
како зраке сјајног сунца
у чистоме брилијанту.

[ОДЈЕКУЈ МИ ГЛАСЕ, СВИРО]

*Шта ћеш мају плести в'јенац
кад му га је сплео творац?*

Одјекуј ми гласе, свиро,
душевна ми сад пој, лиро!
Попуш'т синцир, ума рапство
душом грлит славе царство!
Појмо слави вјечно срцем,
наша с' правда јави лицем;
ти бјеж', варвар, с св'јета брже,
Славјан мача на те трже.
Свиј с', невехли в'јенац славе,
на Романске вјекуј главе;
Николаи цар те носи,
Славјанин се њим поноси.
Дјелом цар се звати може,
вјерним својим свуд поможе;
од невјерних свој род брани,
с отим в'јенац славе храни.
Махмут добро за њег' знаде
Фет-Алија пред њим паде;
Спаган, Стамбол славу м' свио,
врх мунарах топ му збио.
Река безбож нек не виче
ни с мечетах оца криче;
река луни тавно гријат
и ниже се сунце вијат.
Арменску је освојио,
Турске крило одвојио;
Дунав му је сад у руке,
то Стамболу даје муке;

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

на Силистру топ му јечи,
њим славенско име звечи;
Варна цару име диже,
осветаје Славјан стиже.
Оро змају изби очи,
зна с' Николај када скочи;
не кће с њима метат срока,
док им у рог згна пророка.
Здрав Славјанах буди царе!
Сви противни за те маре.
Брани ћецу, те Славјане,
њине пршти све душмане!

ОДА

НА ДАН РОЂЕЊА НАСЉЕДНИКА РУСКОГА ПРЕСТОЛА ЦЕСАРЕВИЧА ВЕЛИКОГА КЊАЗА АЛЕКСАНДРА НИКОЛАЈЕВИЋА

Што се сјевер, св'јету страшни,
у лучама сјајног сунца
оно саде обукао?
Јал' се сунце обратило
с друге стране течност чинит,
и природа закон вјечни
тако страшно нарушила?
Јал' су мора ледом скрита
и планине свег сјевера
у св'јетлећа клупка бистра
окренуле с' и провргле?
Где чудеса што се ради!
Ка Петров град сјаје, блиста,
прућа муње, бача гrome,
и над њиме по воздуху
теку р'јеке огњевите!
Нева бистра и гласита
иде смјело и весело
плести в'јенац бесмртија
порођењу великоме
Николаја, Александре,
а Петропољ над њом дивни
огледује свјетлост лица,
поноси се и весели,
јере види порођење
наследника славе своје,

у свем оцу подоонога.
Глас се Руса храброг чује:
"Жив', напредуј, Александре!
Примјером ти нека буду
твоји вељи родитељи;
путем сваким хајде њиним,
њим ћеш брзо сустигнути
свемогућност древњег Рима."
Цар се види са царицом
на Олимпу славенскоме;
у веселост обучени,
међу собом сина држе
готовога к приваћењу
славенскога скиптра, в'јенца.
Сад су мирни и радосни,
јере пород срца виде
себи раван духом, умом,
вељедушјем и храброшћу.
Москва, мати славе руске,
игра стара, весели се,
у храмове трчи брзо,
дава жртве на олтаре:
тамјани се њени дижу
и молитве срца, душе
до престола сведржећег,
јек јој звонах воздух ломи,
глас њин иде и допире
мимо облак до небесах.
Дону с' бистри и гласити
са племеном својим храбрим
много горди и поноси
више сваке у св'јет р'јеке.
Рођење те освјетило
твог великог атамана
и нав'јеку бр'јег твој тврди
окитило славе цв'јећем.
Нек ти с' чуди, удивљава
и нека ти срећи, слави
сва Азија и Европа
завидује; има чему

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

све Славенство, ка Рус исто,
веселити с' дњу рођења.
Жив свијема и здрав буди,
буди правах славенскијех
уздизатељ и штит тврди,
ка што ти је отац храбри.
Расти брже, Александре,
славенскога рода сунце,
које хоћеш нас св'јетлити
и свободом огријати,
о највећа на св'јет главо!

КЊАЗУ АЛЕКСАНДРУ НИКОЛАЈЕВИЋУ ГАЛИЦИНУ

Добродјетељ дар је велик, зна се,
чиста, сјајна, па и беспорочна,
своиствена великим људима.
С њом се диче главе и умови
и питају благородне душе;
с њом се ратај, ка цар, дичит може;
без ње с'престол и порфира мрачи
ка дворови тавнога Ереба.
Ти се са њом дичиш и поносиш,
о, велики духом Галицине!
Ко се с тобом поредити може.
ко л' те достић у добрим дјелима?
Б'једно људство од свакога краја
у теб' друга нађе, помотњика;
са свих странах к тебе притијечу,
ка од оца свак иште помоћи;
објеручно свакому је дајеш.
Природа те, добротворка људства,
св'јету дала и њем' поклонила,
на мјесто те високо припела
само добро да чиниш људима.

**СТЕПАНУ ДМИТРИЈЕВИЋУ НЕЧАЈЕВУ
ОБЕРПРОКУРОРУ СВАТЈЕЈШАГО СИНОДА**

Друже људства и истине праве
и науке љубитељу здраве,
добрим дјелма сијајуће срце,
дично умом, характером лице,
Нечајеве, главо многознатна,
славе рода љубимче познатна,
тврди ступе цркве праједовске,
важни к дјелма ползе отчаске,
вјерни сине цара господара,
пуна душо особитог дара,
заштитниче б'једних и немоштних
љубитељу знатних и незнатних,
дужност чојства живиш испунећи
у свачему ђе можеш досећи!
То је радња правога човјека.
добро име тим носи дов'јека.

[НЕВО Р'ЈЕКО, ОГЛЕДАЛО ЉУДСТВА]

***Tu ћеш тећи у океан славе
док се мудре на те круне главе***

Нево р'јeko, огледало људства,
славом ти си извор огласила
виш' но Дунај, Нил и Ефрат древни.
Красно ли си отсвуд накићена
с храмовима подигнутим творцу,
царским дворма и другим зданијам'.
Брегове си осула бисером -
просвјештењем, најдражим камењем;
из тебе су израсли цвјетови
правог знања и човјекољубног.
Од истока до твога утока
лађе су те нашарале везне,
њих прекрили крсташи барјаци.
Ти си срце славенског племена,
прави извор вјере православне.
Крајма твојим излежу се орли,
који лете на све стране св'јета
вјерне бране, а невјерне гъаве.
име т' тијем дижу до небесах,
надалеко знају ширит крила
д'јел су шести прекрилили св'јета,
другим дају закон и обрану.
Даљни свијет - Китај многољудни -
орлиће ти нуди с даровима.
да Пекина име не помраче;
горди Париз и Стамбол надмени
судбу су ти у руке давали, -
оба си их падше окунила.

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

Често с гњевом крвава протјечеш,
под валове безбож закопајеш.
Све си круне наједно скупила
од источне и сјеверне стране;
неприступни Кавказ и високи
твојим орлма превио је главу.
Нептуну си храм воздигла вељи,
у коме се легу лабудови
те излећу на поља широка.
на широка поља океанска,
њину страшну кроје мраку грудма,
крилма лепћу над грозном Тетидом,
перјем ките бујност бесконачну;
њини громи оглашују име -
до састанка мора с небесима -
Славјанина од постања знатна.
О ти Нево, увјек с славом текла,
са тобом се дичили народи -
твој Рус храбри с браћом Славјанима!
Свагда с' на теб' слава круновала
и Романска кућа царовала!

[ДУНУ ВЈЕТАР ЈАКИ ПУТ РУСИЈЕ]

***Ко оће превеће,
изгуби и вреће.***

Дуну вјетар јаки пут Русије,
над Москвом се у дим крсташ вије;
са престола орај искочио,
умало га пламен не сватио!
Него чуда ево да се прича:
ко ишћера орла Павловича?
Соко итри на њег' не удари,
а за змаја одавна не мари,
већ се кокот дига од Франције,
за њим пилад од сваке нације.
Свак се чуди ко има памети
и ко чојски може разумјети
ка ће с' кокот са крсташем тући,
род кокошји име истог вући!
Оро силни с престола скочио,
те кокота слијућ уочио,
само г' гледа што оће да ради,
с кокошкам' ли да чудеса гради.
Гледат му се чудо додијало,
свако с' Рушче Москвом огријало,
па попусти из гн'језда орлиће,
те рашћера кокоту пилиће.
Које грудма орлад не побише
оне живе у пл'јен ухватише,
а кокота зајмише у море,
доклен крепа и биде му горе.
Одсад памет имајт', кокотови,
не излаз'те ће с' вију орлови;

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

ви под квочком сједите, пилићи,
виш' не ид'те ђе циче орлићи,
јер он гласом "цију, цију" циче,
род твој под њим "пију, пију" пиче!

ЗАРОБЉЕН ЦРНОГОРАЦ ОД ВИЛЕ

Једну вече, ка обично чобан,
заспим под лист и осјенку букве,
више тора б'јелијех овацах.
Код мен' близу нигђе никог нема
до друг вјерни шарка шестопетка
с двије мале и с дугачким ножем.
Њу покрај се, и пружим се лећи.
Дуго лежах, ал' заспат не могу.
Мислим: што је? На крајину нисам
да ми несан кажује злотворе.
Звижнем всима, да што друго није.
Они пет шест свуд облете вјерно;
виђу на њих и по лају знадем
да злотвора нема око тора.
Узmem гусли, начнем пјесну појат.
Њу појући, чујем очи тешке,
на десну се, сретњу, нагнем страну,
превари ме сан, но гвозден, мало.
Пробудим се, али сањив тешко.
Шарку ставим уз раме лијево,
дwiје мале с ножем у појасу.
Пред зору је, и тишина мртва;
глас ничему чут не могу умну,
досим вјетру ђе трепеће листе,
златокрилке пјесну над цвијећем,
блек овчице и јагњета млада,
јошт и полет с Ловћена сокола
за зеленокрилом јаребицом.
Ал' све нешто мироват не могу,
но ми перчин подиже капицу.

Обратим се крстећи к истоку,
да погледам виђет ли ће сунца:
сунца нема, ал' је зора бистра
и плам зраках исток запалиле,
сабиле се таме на западу.
Дуго гледећ, начну лепћет крила,
златосјајна износећа цара;
начну ми се очи додиркати.
Закри таму од мога погледа,
у себ' сали сву звијездах свјетлост.
Мало летећ, подиже се много;
вихори га одсвуда сретоше,
скидоше му огњезлатна крила,
огњезлатна крила и аљине,
у сребро га огње преођеше,
па му б'јела свуд пустише крила.
Наче пуштат в бесконачје иста,
прелету се земље пуштавати.
Но с' ја треснем и обратим живо,
у срце ме ка да нешто дирну;
треснем собом и погледам што је.
Ништа ниђе ни чут ни виђети,
ал' некакву сладост оћутујем.
На росну се сјест повалим траву.
К тору гледам: млада ми се дигла,
те ми спрема ручак и ужину;
накрај тора погледам ливаду,
да је ноћу што харало није.
Виђет ништа, ал' је измршена,
досим нешто како маче риђе,
и оно се на средину ваља.
Ха, помислим, оно је власица
хитроплета те ливаде мрси.
Закон знадем јоште прађедовски
да се она убити не смије,
ал' помислим: што ми сад радимо
о чем стари ни знали нијесу
ни од страха смјели помислити,
акамоли ђелом учинити?!
Ријешим се и шарицу запнем,

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

око с пуцем и с власицом слијем,
за мицаник и крем о огњилу!
Како вазда сину искре живе,
свуд се проспу и табан озлате,
ал' зафајду - прах их не привати.
Гледам ваљу што се од ње ради,
ал' ни зрнца у њу праха нема,
но насута ситнијем цвијећем.
Ха, помислим, ово су мађије!
И у тренућ ока лаганого
мислима ми сто препливју бабах
мислећ: ова није, него она
ову бруку са мном учинила.
И кренем се окупит их старе
и на сав глас свијема казати
да се прођу шале са оружјем,
ал' ће им се о главу сломити.
Но не пођем ни четири крака.
ал' све чудо више иза вишеп
слеће пред мном жена са крилима.
Немам пера љепоту јој казат
ни језика наките имена;
шћело би се глас, перо славуја,
а мастило цвијетна росица
да јој облик право св'јету каже.
Запитај је: "Што си, који ђаво?
Прођи ме се, заклинам те свачим!
Дај ми мирно поћи на торину,
нијесам ти ништа учинио."
Погледа ме, насмјехну се мало,
за руку ме узе својом њежном,
па ми поче тихо говорити:
"Не збор' тако, Драго Драговићу,
нисам ђаво, ни твој непријатељ,
већем твоја богом посестрима,
од Ловћена Црногорства вила.
Ни сад радим, ни ћу ти радити,
нити сам ти кад о злу радила,
но о добру свагда и поштењу."
Како чујем име посестрима,

паднем пред њу с плачем и с молбам
да ми прости, ка младу чобану,
преступљење мислих и језика.
Добротворка правде и слободe
исправи ме с острим поучењем:
"Хајде, рече, кажи у колибу
нек ти данас поредници пуште
из торине овце и јагањце,
а ти кажи да ћеш некуд поћи.
То изврши, па се к мени врати.
Но чуј добро, Драго Драговићу!
Мила си ми од очих мојијех,
ал' иначе ак' учини ишта
већ овако ка ти наређујем,
виловни су престроги закони -
сестре ће те устријелит стрела!"
Ја побрже стрчим до торине,
кажем на њу ка ми рече вила,
пак се вратим што скорије к њојзи.
Како дођем, она рече: "Тако!",
пак одмаха уфати лабуда
који бјеше стражар од језера,
заузда га цвијетнијем в'јенцем,
свега прекри златном паучином.
Ја рукама китни в'јенац узмем,
а лабуду сједнем на рамена;
вила трепну и хитро полеће,
лабуд за њом од сокола брже.
Заблешташе очи од брзине,
те не могу ништа видијети
досим врха високог Ловћена
и пред собом богом посестриму
ђе трепеће крилма управ к њему.
Не би дуго, ка напитака воде,
долетимо у врх од Ловћена,
над највишом гредом и литицом,
на широку плочу од мрамора,
пред пећином цвјећем окићеном
коју око друго не погледа
сим сокола јали горске виле

јал' слијепца и вјешта гуслара.
Вила уђе у китне дворове,
мене рече сјеђет пред пећином,
пред њом сјеђет док појање чујем.
Мало прође док ста гласак зучат;
тад уљезем брже у пећину.
Како прођем праг и врата исте,
поведе ме нешто невидимо
и сједне ме на мјесто погледно,
но закрито цвијетном завјесом.
Како сједнем, завјеса се диже,
отвори се пространство пећине:
три је топа пребацит не ћаху.
Ах, пећина звати се не може,
већ рај мними ђе праоци живе
јали виле и њини љубимци.
Сва пећина сјајна и прозачна
како бистра на мрамор ријека,
окићена свакијем цвијећем;
сваки цв'јетак сјаје ка свијећа:
изм'јешане зраке сваке масти
ударају у свод од пећине,
а од свода јопет у рјечицу
која враше средином пећине.
Од милинах гледати не могах
кад падаху зраке на цвјетове,
који бјеху окита ливаде.
Очих поглед уши забунио,
тере на њих чут не могах ништа.
Насред исте престол подигнути;
на њем сједи ка божество неко
у женскоме лицу и погледу,
су три вјенца накитило главу.
Ту посједим гледајућ љепоту,
док одједном хукну глас појања
и загрмје војничка музика-
Кад погледам поље и ливаду,
ал' народа низ њем много иде,
у аљине обучени б'јеле.
Пећина се сва пром'јени видом,

б'јелијем се окити цвијећем.
Над народом црвен в'јенац иде,
на коње га и маче држаху.
Кад дођоше код сјајна престола,
в'јенац цв'јетни брже уграбише
соколови и хитри орлови,
ставише га на главу богињи.
Гледнем, виђех потпис око в'јенца;
изговор му ово прави бјеше:
"Мач и храброст силнога Душана
и ваљаност Србах витезовах
од Булгарах с крвљу тешком оте
в'јенац славе и њине државе,
њим те матер Србију крунимо."
С в'јенцем славе кад окити главу,
удвојише с' гласи и одзиви,
славогласне трубе и појања;
име Душан громом се казаше.
Ја све сјеђах и то гледах радо.
Ал' одједном све с' у црно виђе,
глас појања жалостан се зачу,
све се у плач свирке претворише.
Тад задртим и на ноге скочим,
викнем грлом што могах најбоље:
"Што би сада, ако бога знате?"
Глас ми истог првог одговори:
"Не плаши се и не вичи тако!
У вјечност је Душан преминуо."
Тада и ја, ка све, начнем плакат.
Плач нестаде, а весеље јопет;
веселимо с', но пола плачући.
Царица се види ухиљена;
у в'јенац јој пола сахло цв'јеће.
Но не прође николико доба,
ту да видиш страшнога погледа
и жалосна Србу свакојему!
Крв потомка великог Немање
доведе права жестокијем валом
и занесе престол и богињу,
двор божества помрачи српскога,

а у мрачни шћера синцир виле,
мјесто пјесне да кукају тужне!
Нав'јек зађе сунце Немањино
од српскога рода и племена.
Ах, ка с' игда упуштити мога,
славољубна руко Вукашина,
заклат млада вјенценосца српска?
Стид те буди Србином се звати
међу св'јетом највјерним народом!
Јера уби свога господара?
Зар на главу круну ставит шћаше
крвљу облитом свога благодјеја,
с њом се дичит и владалац звати?
Ја све сједим и у мраку плачем,
док се мало поче развиђати.
Мало ми се сузе оставише,
док започнем гласак вилах слушат
ђе плачући мало прип'јевају
неке боје с Турцма црногорске,
Царског Лаза, пак и Вртијељке,
Меког Дола, Кчева и Трњинах,
и Црнице, па и Буковице,
од Пиперах, па Бјелопавлићах,
и од Крусах, па и Мартинићах.
Све повише гласак издизаху,
и ја срцем све весела стајем;
виђу в'јенац ће се осушио,
ал' су два три порасли цвијета
из просуте крви Црногорства.
Док одједном, ка да муња сину,
сва се засја велика пећина
како данак, но с облачним небом.
Затрубјеше трубе и свирале,
сташе појат пјесне од храбрости.
Син Тополе, огледало Српства,
почетак им и припјева бјеше.
Виђу — мало царица оживје,
Ђорђе к њојзи мачем голим трчи;
о мачу му в'јенац виси китни.
Тек га пружи да окруни матер,

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ – ПУСТИЊАК ЦЕТИЊСКИ

омаче се и наузнак паде,
у срце му с' свој засади маче,
мртав паде и укопаше га.
Марса српског и младога Феба
закри мрачна тополска гробница.
Јопет трубе, свире умукоше,
дом виловства потамње српскога.
Ја у маху од жалости скочим,
додија ми с' више то гледати,
у три сата сву промјену Српства.
Обратим се изист из пећине,
но зачујем гласак, не знам чи је.
Ја више разумјет не могах,
само ове четири ријечи:
"Стид ми живјет већ не даје
кад помислим, тужна мати,
да ми Осман закон даје.
Ах, доклен ће тако стати?"
Ја изидем што најбрже могнем
и усједнем на брза лабуда;
однесе ме до краја језера,
а отолен здраво на торину.
Јопет ћу се молит посестрими
да ми даде крила од полета,
да виловства јопет дворе видим,
но када се боље обасјају
и кад в'јенац добије царица,
да је гледам веселога лица.

ОДА СУЛТАНУ ТУРСКОМЕ

Сунце сјајно јеси над сунцима,
које гријеш свијема Турцима!
Глава ти се мимо луне пружа,
сабл.а ти је трипут од ње дужа!
Светац чисте вјере тобом дише,
перо ти је од тополе више,
око њега челенке и гране,
те се с њима Турци од зла бране!
Теб' сви краљи што орлу пилићи
јал' соколу гадни грмушићи!
Цар над царма и да и их јеси,
сви питају: "Махмут калиф, ђе си?"
Главом свега сви те они знају,
не чуди се што на тебе грају
што и вране на сива јастреба.
Ти нам чиниш како Турцима треба,
али ништа главу не разбија'
ни кавуре од себе одбија',
јер и Стамбол ако ти уграбе,
неће свеца горње му Ћабе.
Тамо ће ти сви краљи платити,
жедне ћеш их у џејмен зајмити.
Иншалах!